

main requirements for faculty members in the humanities departments at the University of Tabriz for writing articles to be published in prestigious international journals include English translation and writing of the article, critical review of the literature, managing comments from co-authors, and writing responses to reviewers. from the perspective of the faculties of Humanities departments at the University of Tabriz, the main reasons for rejecting their article in prestigious international journals were the poor quality of writing in English, poor writing quality in general, and excessive use of Persian sources.

Conclusion: In general, the important motivating factors for publishing articles in prestigious international journals can be divided into two categories: knowledge and financial factors. The most important motivations for the humanities faculties of the University of Tabriz to publish articles were career advancement, pressure from organization administration, dissemination of new ideas and findings, recognition and reputation among colleagues, and financial gain. It should be noted that these needs and motivations are what lead to individual and organizational progress, and any organization that is capable of cultivating and managing them desirably can have good research performance. In this respect, it is reasonable for universities to focus more on motivations that derive from faculties' desire for scientific and organizational promotion, rather than external and administrative pressures. Furthermore, it was found that most of the humanities faculties of the University of Tabriz need more coordination skills to have better collaboration with co-authors. They also need more help in critical and analytical literature reviews as well as responding to reviewers. The difficulty of coordinating among colleagues is due to the educational, research, and occupations of faculties, which can be reduced using research assistants whether from graduate students or university staff. However, the need for a critical and analytical literature review is a knowledge requirement and requires holding workshops and collaborating with experienced writers. Finally, The results of this research can be used in the university's research policy in the humanities.

Receive:

.././....

Acceptance:

.././....

Keywords: Article Publication, Research Motivation, Faculty Members, International Scientific Journals, Research Barriers, University of Tabriz, Departments of Humanities

شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی

۱ نویسنده اول
۲ نویسنده دوم
۳* نویسنده سوم

چکیده

هدف: پژوهش حاضر به شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی می‌پردازد.

روش‌شناسی: این پژوهش بر اساس ماهیت داده از نوع کمی، بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی است که به روش پیمایشی به انجام رسیده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی در دانشگاه تبریز به تعداد ۱۳۰ نفر بود که به دلیل پایین بودن تعداد جامعه آماری، همه افراد جامعه، به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده پژوهش پرسش‌نامه بود که روایی آن از طریق روایی محتوایی و پایایی آن با مقدار آلفای کرونباخ برابر با ۰.۸۴ مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن بود که مهم‌ترین موانع انتشار مقاله در نشریه‌های علمی بین‌المللی، آشنا نبودن با اصول و روش پژوهش؛ مشغله زیاد؛ دشواری در هماهنگی بین نویسندگان همکار و سوگیری برخی داوران در مورد برخی از مقاله‌ها است. از سویی، آموزش و برگزاری کارگاه‌های تخصصی توسط اساتید برتر کشوری برای انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی، افزایش بودجه پژوهشی، حمایت مسئولان دانشگاه از پژوهش و سیاست‌گذاری و تدوین راهبرد پژوهشی در دانشگاه را می‌توان از مهم‌ترین عوامل مؤثر برای افزایش انگیزه انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی دانست. از مهم‌ترین نیازمندی‌های مورد نظر اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای نگارش مقاله جهت انتشار در نشریه‌های معتبر بین‌المللی می‌توان به ترجمه و نگارش انگلیسی مقاله، مرور انتقادی و موشکافانه مقاله، مدیریت نظرات نویسندگان همکار و نوشتن پاسخ به داوران اشاره کرد.

نتیجه‌گیری: آشنا نمودن اعضای هیئت علمی علوم انسانی با اصول نگارش مقاله برای انتشار نتایج در نشریه‌های معتبر بین‌المللی، پشتیبانی مالی و سازمانی، پشتیبانی در نگارش مقاله به انگلیسی، و اقدام در جهت کاهش مشغله‌های آموزشی اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی می‌تواند به ارتقای آنها از نظر انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کمک کند.

واژگان کلیدی: انتشار مقاله، انگیزه پژوهش، اعضای هیئت علمی، نشریه‌های علمی بین‌المللی، موانع

پژوهش، دانشگاه تبریز، گروه‌های علوم انسانی

روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. -0009-ORCID: 0000-0002-7348-7820 . Hashemmatapour@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0763-8413
۱. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. Email: Hashemmatapour@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0763-8413
۲. (نویسنده مسئول) استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. Email: szardary@tabrizu.ac.ir, ORCID: 0000-0002-7348-7820
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد علم‌سنجی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. Email: fereshteh.javadi5697@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7348-7820

دریافت: ۰۰۰/۰۰/۰۰

پذیرش: ۰۰۰/۰۰/۰۰

مقدمه و بیان مسئله

امروزه بر اساس اتخاذ سیاست‌های مبتنی بر علم و دانش، پژوهش و بررسی علمی رکن اساسی پیشرفت و ترقی جوامع در ابعاد مختلف محسوب می‌شود. از این رو، اهمیت پژوهش در برنامه‌ریزی، برای مسئولان و دست‌اندرکاران امور پوشیده نیست و در هر کشوری برنامه‌ریزی‌هایی قرین موفقیت بوده‌اند که بنیاد و اساسی پژوهشی صحیح داشته‌اند. ملت‌هایی که در زمینه‌های پژوهشی و علمی سرمایه‌گذاری مادی و غیرمادی نموده‌اند، در مواجهه با ابعاد مختلف مسائل پیچیده معاصر قدرتمندانه حاضر شده‌اند و در نتیجه آن با یافتن راه‌های نوین پیشرفت در دستیابی به علم و فن مورد نیاز نیز موفق‌تر بوده‌اند که این امر به نوبه خود قدرت آنها را دوچندان کرده است (سرمد و همکاران، ۱۳۷۶). با این حال علی‌رغم کوشش‌های صورت گرفته و موفقیت‌های به دست آمده در زمینه سیاست‌گذاری، طراحی، اجرا و نظارت بر انجام پژوهش‌ها، موانع و محدودیت‌های سازمانی، آموزشی، فردی و عوامل مادی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی متعددی جهت نیل به این امر وجود دارد. عواملی همچون کمبود امکانات و تجهیزات، عدم دسترسی کافی به منابع اطلاعاتی، نبود بودجه مناسب، مراحل دشوار و طولانی دریافت بودجه برای انجام طرح‌های پژوهشی، مسائل فردی و بین‌فردی از قبیل فقدان مهارت‌های پژوهشی و انگیزه کافی، دشواری تعادل بین زندگی حرفه‌ای و خانوادگی پژوهشگران، سن افراد، نبود افراد تازه‌وارد برای احیای پژوهش، دشوار و زمان‌بر بودن انتشار نتایج در منابع با اعتبار و کیفیت بالا، انتخاب نادرست نشریه برای انتشار، دشواری در هماهنگی بین نویسندگان همکار، کمبود مهارت در ارسال مقاله و غیره را می‌توان از جمله موانع فعالیت‌های پژوهشی برشمرد (Haynes & Haines, 1998).

این موانع در حالی مطرح هستند که باید در نظر گرفت که انتشار برونداد علمی حاصل از نتایج پژوهش‌های صورت گرفته از سوی اعضای هیئت علمی در حال حاضر یک ضرورت اساسی و در برخی موارد اجباری در دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. امروزه مراکز علمی به دلایل مختلف برای پیشبرد اهداف سازمانی خود از جمله ارتقای جایگاه خود در رابطه با عوامل مؤثر در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی بر این امر تأکید بیشتری دارند؛ چرا که یکی از معیارهای اساسی مقبول در رتبه‌بندی‌های معتبر مختلف در سطح جهان، میزان انتشارات علمی است که توسط اعضای هیئت علمی با وابستگی سازمانی به آن دانشگاه‌ها یا مراکز پژوهشی منتشر شده است (Omer, 2015)؛ بنابراین، بسیاری از دانشگاه‌ها اعضای هیئت علمی خود را ترغیب و در برخی موارد ملزم به نگارش و انتشار نتایج پژوهشی خود در نشریه‌های معتبر علمی می‌کنند (Tartouri, 2010). در این راستا بر اساس آمار بیان شده از پایگاه کلاریویت آنالیتیکز^۱ می‌توان بیان داشت که سهم رشته‌های علوم انسانی در ایران ۰٫۱ درصد از کل تولیدات علمی دنیای علم است. این در حالی است که در مقایسه با حوزه‌های پزشکی و فنی-مهندسی سهم حوزه‌های علوم انسانی نسبت به بقیه در تولید علمی کمتر است (مرادی مقدم، ۱۳۹۷). همچنین نتایج پژوهش حمدی‌پور و همکاران (۱۴۰۱) نشان داد که از مجموع ۴۸۳۲۹۰۶۴ مدرک مربوط به کل حوزه‌های علمی ۵۰ کشور، ۸۵۱۷۵۸۶ مدرک در حوزه‌های علوم انسانی منتشر شده است که ۱۷٫۶۲ درصد از کل انتشارات بوده و این در حالی است که مدارک حوزه علوم انسانی در ایران، ۹٫۱۳ درصد از کل مدارک نمایه شده کشور در پایگاه وب‌آوساینس را تشکیل می‌دهد. همچنین رتبه ایران از نظر تعداد کل مدارک نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس ۲۶ و از نظر تعداد مدارک نمایه شده حوزه علوم انسانی در همان پایگاه ۳۸ است. این

امر نشان می‌دهد رشته‌های حوزه علوم انسانی ایران از نظر مدارک منتشر شده و به تبع آن نمایه شده در پایگاه وب اوساینس با سایر حوزه‌های علمی هم‌سنگ نیستند. بر این اساس، بررسی الگوهای نویسندگی و انگیزه‌های پژوهشگران این حوزه برای انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی و موانع موجود بر سر آنها اهمیت پیدا می‌کند. ضرورت پژوهش حاضر از آن رو است که شناسایی موانع انتشار علمی در نشریه‌های معتبر بین‌المللی و ارائه راهکارهای عملی برای رفع موانع در این زمینه و همچنین آگاهی از انگیزه‌های لازم و اولویت‌دار در تدوین مقاله برای نشریه‌های بین‌المللی می‌تواند به توسعه و ارتقای توانمندی اعضای هیئت‌علمی در دانشگاه‌ها منجر گردد. با توجه به اینکه اغلب پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی در نشریه‌های معتبر بین‌المللی بیشتر در حوزه پزشکی صورت پذیرفته است (ظهور و فکری، ۱۳۸۲؛ کورکی و همکاران، ۱۳۸۶؛ حاجی صلاحی و همکاران، ۱۳۹۳؛ ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵؛ صفدری و همکاران، ۱۳۹۵)؛ و همچنین طبق بررسی‌های اولیه، تا کنون پژوهشی در داخل کشور در مورد موانع انتشار مقاله در حوزه علوم انسانی در نشریه‌های معتبر بین‌المللی انجام نپذیرفته، انجام مطالعه حاضر می‌تواند خلأ مطالعاتی در این زمینه را پر کرده و با شناسایی موانع انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی در حوزه علوم انسانی پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاران حوزه پژوهش ارائه دهد. پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسشات کلی است که نوع مشارکت اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در تولیدات علمی به چه صورت است؟ و مهم‌ترین انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدام‌ها هستند؟

پرسش‌های پژوهش

پژوهش حاضر برای نیل به اهداف فوق به دنبال پاسخ به پرسش‌های زیر است:

۱. معیارهای انتخاب نشریه برای انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز کدامند؟
۲. نوع مشارکت اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نگارش علمی با الگوی چندنویسنده‌ای چگونه است؟
۳. متوسط زمان نگارش مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز چقدر است؟
۴. پشتیبانی‌های مالی مورد نیاز اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله خود در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟
۵. مهارت‌های مورد نیاز اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله خود در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟
۶. عوامل انگیزاننده انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی چیست؟
۷. موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟

۸. مهم‌ترین دلیل رد شدن مقاله‌های اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز از سوی نشریه‌های

معتبر بین‌المللی کدامند؟

۹. مهم‌ترین دلایل انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر

بین‌المللی کدامند؟

چارچوب نظری

سابقه انتشار نتایج پژوهشی علمی در قالب مقاله به چندین قرن پیش باز می‌گردد؛ اما گسترش کمی آن از قرن گذشته آغاز شده و امروزه به واسطه استفاده از فناوری شدت روزافزونی یافته است. افزایش تعداد و تنوع نشریه‌های علمی و همچنین ظهور اینترنت و پیدایش نشریه‌های الکترونیکی، نه تنها شتاب انتشار نتایج پژوهشی در قالب مقاله‌ها را بیشتر کرده؛ بلکه سبب رشد انتشار انواع جدیدی از مقاله‌ها از طریق بایگانی‌های الکترونیکی نیز شده است. مقاله گونه‌ای از انواع قالب‌های انتشاراتی مختلف است که تفاوت آن با سایر قالب‌های انتشاراتی بیشتر به ساختار و هدف آن مربوط می‌شود. مقاله علمی ساختاری مشخص دارد و معمولاً هدف آن ارائه یافته‌های پژوهشی یا تحلیل یافته‌های قبلی است. همچنین یک مقاله علمی ممکن است یک یا چند نویسنده داشته باشد و در نشریه‌های ادواری، بخش‌هایی از کتاب، یا منابع مرجعی چون دایره‌المعارف‌ها منتشر شود. هدف این آثار ترویج علم و دانش در یک حوزه موضوعی خاص است و ساختار آن‌ها دارای قواعد و اصولی خاص است (طباطبایی و فاضل‌زاده، ۱۳۸۸). سمیعی (۱۳۸۷) مقاله پژوهشی را یکی از انواع اصلی نوشته‌ها محسوب کرده و در تعریف آن بر سه ویژگی خبررسانی، تبیین نقش پژوهشگر در جریان پژوهش و ضرورت نوآوری در آن تأکید کرده است.

برای نگارش علمی مقاله دو هدف کلان «اهداف اجتماعی» و «اهداف فردی» را باید در نظر گرفت. منظور از اهداف اجتماعی، اهدافی است که تحقق آن‌ها سود و بهره مشخصی را به اجتماع می‌رساند. در مورد دسته دوم اهداف، یعنی اهداف فردی، منظور اهدافی است که تحقق آن‌ها قبل از آنکه بهره‌ای را به جامعه برساند، بیشتر برای فرد نویسنده مفید است. بدیهی است که این دو هدف، تضادی با هم ندارند و اغلب دستیابی به یکی از این دو هدف به تحقق دیگری نیز می‌انجامد. اگر مهم‌ترین هدف اجتماعی در انتشار مقاله‌های علمی، اجتماعی کردن علم، گسترش دانش و اطلاع‌رسانی درباره یافته‌های علمی پژوهشگران تلقی شود، اهمیت نگارش و انتشار مقاله بیشتر روشن خواهد شد. کافی است جهان معاصر مبتنی بر علم، پیچیده و پیشرفته امروزی را یک روز بدون مقاله‌ها و نشریه‌های علمی موجود تصور کرد. در آن صورت ارتباط میان پژوهشگران و همین‌طور با جامعه قطع می‌شود و یا به حداقل می‌رسد. به واسطه این شرایط رفاه حاصل از آگاهی علمی به حداقل می‌رسد. از این رو است که تعداد و کیفیت مقاله‌های منتشر شده در هر کشور، یا آثار پژوهشگران آن کشور در نشریه‌های بین‌المللی از مهم‌ترین شاخص‌های موجود در پیشرفت علمی جوامع محسوب می‌شود (منصوریان، ۱۳۹۶).

در رابطه با جایگاه و اهمیت مقاله علمی در دنیای امروز باید بیان داشت که مقاله از مهم‌ترین ابزارها برای انتشار دانش جدید و برقراری ارتباط میان پژوهشگران بوده و به عنوان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی‌های علم‌سنجی کاربرد دارد. حری (۱۳۸۵) نشریه‌های علمی و مقاله‌های آن‌ها را "گنجینه معرفت" هر رشته می‌داند و آن‌ها را تجلی کامیابی‌ها، ناکامی‌ها و چشم‌اندازهای پژوهشگران معرفی می‌کند که سالیان متمادی در تدوین آن‌ها مشارکت داشته‌اند. به‌طور کلی

اهمیت مقاله در ۵ محور قابل بررسی است: دسترسی به اطلاعات و یافته‌های پژوهشی، شاخصی در ارزیابی میزان تولید علم، ثبت و ضبط علم بشری، استانداردسازی فرایند تولید علم، و کشف زمینه‌های تازه پژوهشی. همچنین باید در نظر داشت که نگارش و انتشار مقاله مستلزم صرف وقت و انرژی زیادی است. از این رو، موفقیت در آن به انگیزه قوی و تمرین فراوان نیاز دارد. مرور این انگیزه‌ها می‌تواند در پیشبرد کار مؤثر باشد. اگرچه دلایل افراد برای انتشار مقاله زیاد و گوناگون است، اما مهم‌ترین دلایل نگارش مقاله‌های علمی شامل آموزش، نقد و بررسی موضوع پژوهش، مستندسازی، گزارش نویسی، نگارش به قصد متقاعد کردن دیگران، نگارش برای آرامش، و مطالعه و غیره است (منصوریان، ۱۳۹۶).

البته باید در نظر داشت که در کنار انگیزه‌های مثبت نگارش مقاله، موانعی نیز برای نگارش مقاله وجود دارد که بهتر است با شناخت آن‌ها برای رفع هر یک تلاش شود. همان گونه که انگیزه‌های مثبت، فرد را به تلاش بیشتر وامی‌دارد، افکار منفی وی را از تلاش در این زمینه باز می‌دارد (منصوریان، ۱۳۹۶). موری (Murray, ۲۰۰۷) این گزاره‌ها را که معمولاً افراد برای «ننوشتن» اظهار می‌دارند را به عنوان موانع ذکر کرده است. با توجه به این که شناخت این موانع به یافتن راه مقابله با آن‌ها کمک می‌کند در ادامه چندین مورد از این موارد برشمرده شده است:

- کمبود وقت و گرفتاری‌های زندگی؛
- کمبود فضا و امکانات لازم برای نوشتن؛
- فقدان انگیزه ارتقا و یا پیشرفت شغلی و حرفه‌ای؛
- عدم اولویت داشتن نوشتن به سایر مسئولیت‌ها مانند تدریس؛
- اولویت خواندن آثار دیگران بر نوشتن؛
- نگاه منفی به فرایند نشر؛
- مشغله فراوان؛
- عدم علاقه به نوشتن؛
- بی‌اعتمادی نسبت به تأثیر نشر؛ و
- عدم برخورداری از مهارت‌های نگارش

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی به شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و یا موانع انتشار از سوی افراد پرداخته اند. در ادامه مقاله به بررسی تحلیلی برخی از پیشینه‌های پژوهشی مرتبط با موضوع پرداخته شده است

پیشینه پژوهش در داخل

قائم‌طلب و میرحسینی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر انتشار مقاله‌های علمی در نشریه‌های علمی پژوهشی (داخلی و خارجی) از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه فردوسی مشهد پرداختند. این پژوهش با روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت‌علمی آموزشی و پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد بود. از جامعه آماری تعداد ۱۳۲ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. نتایج پژوهش نشان داد که از دیدگاه گروه مورد بررسی عواملی مانند توانمندی علمی و پژوهشی پژوهشگر، تسلط پژوهشگر به منابع اطلاعاتی در حیطه مورد نگارش، توانمندی در نگارش علمی و تازگی موضوع مقاله، بیشترین تأثیرگذاری را در انتشار مقاله‌های علمی

دارند. همچنین سابقه خدمت و محل تحصیل اعضای هیئت علمی بر نظر آنان در تعیین عوامل مؤثر بر انتشار مقاله‌های علمی تأثیر داشت؛ ولی در پیوند با مرتبه علمی تأثیر معنی‌داری مشاهده نشد.

حسینی شاوون و جاهد (۱۳۹۱) در مطالعه خود به شناسایی موانع انجام فعالیت‌های پژوهشی از منظر اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز پرداختند. در این مطالعه توصیفی مقطعی ۱۳۴ هیئت علمی به صورت تصادفی با استفاده از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که عواملی همچون موانع اجتماعی - فرهنگی، موانع اقتصادی، موانع سازمانی، موانع آموزشی و موانع فردی جزو موانع پژوهش در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز است.

میرفردی (۱۳۹۴) در پژوهش دیگری به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های تولید علم و نظریه‌پردازی در حوزه علمی جامعه‌شناسی در ایران پرداخت. این پژوهش با روش پژوهش به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای، درصدد بود تا فرصت‌ها و چالش‌های فراروی جامعه‌شناسی در ایران را مورد بررسی قرار دهد. نتایج نشان داد که تنوع قومیتی جامعه ایران، بوم‌شناسی انسانی، خرده‌فرهنگ‌ها و نظام‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه؛ وجود مراکز دانشگاهی متعدد، دانش‌آموختگان و متخصصین حوزه علوم اجتماعی، علاقه و اقبال عمومی جوانان و اقشار تحصیل کرده به جامعه‌شناسی از مهم‌ترین فرصت‌ها و زمینه‌های رشد و گسترش جامعه‌شناسی در ایران هستند. از مهم‌ترین این چالش‌ها می‌توان به بی‌توجهی به نقش جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسان در ساختار عمومی و برنامه‌ریزی جامعه، پایین بودن بودجه‌های پژوهشی در مقایسه با دیگر بخش‌های جامعه، گسترش روحیه مدرک‌گرایی و علم‌زدگی در زمینه آموزش، شناخت و یادگیری و همچنین به‌کارگیری مفاهیم و دانش جامعه‌شناسی اشاره کرد. این ویژگی‌ها موجب شده است که جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسان کمتر در عرصه‌های گوناگون زندگی اجتماعی نقش لازم را ایفا نمایند و مراکز دانشگاهی نیز بیشتر بر آموزش علم جامعه‌شناسی تأکید داشته و پژوهش‌های جامعه‌شناختی کمتر مورد توجه قرار گیرند.

رجبی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی جایگاه تولید علم در مراکز، گروه‌ها و دانشکده‌های تربیت‌بدنی و علوم ورزشی کشور پرداختند. این پژوهش با رویکرد علم‌سنجی و با روش تحلیل شبکه با استفاده از نرم‌افزارهای هیست‌سایت، نودایکس‌ال و وی‌اواس و یوئر انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که تعداد ۱۵۲۰ اثر در ۵۱۳ نشریه در حیطه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی در وب‌آوساینس منتشر شده که از این میان بیش از ۵۵۰ اثر در نشریه‌های با دسترسی آزاد است. بررسی یافته‌ها نشان داد بر اساس تعداد تولیدات علمی، به ترتیب دانشگاه‌های تهران، دانشگاه گیلان و اصفهان با ۲۶۵، ۲۰۰ و ۱۴۸ مقاله در رتبه‌های اول تا سوم کشور قرار دارند. همچنین یافته‌ها حاکی از آن بود که پژوهشگران دانشکده‌های تربیت‌بدنی کشور بیشترین آثار خود را به ترتیب در سه نشریه از ایران (در نمایه منابع استنادی نوظهور^۱)، ایتالیا (دارای شاخص چارک چهارم) و ترکیه (در نمایه منابع استنادی نوظهور) منتشر کرده‌اند. همچنین مشخص شد که بیشترین همکاری‌ها پژوهشگران ایرانی با پژوهشگرانی از کشور آمریکا بوده است. این پژوهش نشان داد که طی سال‌های اخیر اگرچه روند انتشار مقاله در نشریه‌های نمایه شده در وب‌آوساینس با شیب بیشتری همراه بوده، اما تعداد زیادی از این مقاله‌ها در نشریه‌های نمایه شده در منابع استنادی نوظهور منتشر شده است که این پدیده به بررسی دقیق‌تر نیاز دارد. حمدی‌پور و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به تحلیل الگوهای انتشاراتی حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی ۵۰ کشور در مقایسه با کل تولیدات علمی آنها در وب‌آوساینس پرداختند. این مطالعه با رویکرد علم‌سنجی و نمونه آماری شامل

^۱ En ergi ng Sources Ci t at i on I ndex

تولیدات علمی ۵۰ کشور بود. نتایج نشان داد از مجموع ۴۸۳۲۹۰۶۴ مدرک مربوط به کل حوزه‌های علمی ۵۰ کشور، ۸۵۱۷۵۸۶ مدرک در حوزه‌های علوم انسانی منتشر شده است که ۱۷,۶۲ درصد از کل انتشارات را تشکیل می‌دهد. میانگین نرخ رشد تولیدات علمی ۵۰ کشور در کل حوزه‌های علمی ۳۷ درصد و در علوم انسانی ۴۵ درصد بود. در کل حوزه‌های علمی، بیشترین نرخ رشد مربوط به ایران با ۱۱۷ درصد بوده است که بیش از ۱۶,۳ برابر میانگین نرخ رشد جهانی است. با بررسی نرخ رشد تولیدات علمی حوزه‌های علوم انسانی مشخص شد، چین با ۱۰۳ درصد در رتبه اول و کشورهای ایران و اندونزی به ترتیب با ۱۰۰ و ۹۸ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن نیز نشان داد بین رتبه‌های تولیدات علمی کل حوزه‌های علمی، حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی ۵۰ کشور رابطه همبستگی مثبت وجود دارد.

پیشینه پژوهش در خارج

آسید و همکاران (Alsayed et al., 2012) در مطالعه‌ای به بررسی موانع انتشار مقاله در میان کارآموزان بیمارستان دانشگاه ملک عبدالعزیز^۱ واقع در جده عربستان سعودی بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ پرداختند. روش پژوهش به صورت توصیفی - پیمایشی بود و یک پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بین ۳۹۴ کارآموز توزیع شد. نتایج این مطالعه نشان داد که عواملی همچون حمایت مالی کم، منابع علمی ناکافی، مشکلات در تجزیه و تحلیل داده‌ها را جزو موانع انتشار مقاله‌های علمی و معتبر معرفی کرده‌اند.

القهیب و المقرن (Algadheeb & Almqren, 2014) در مطالعه دیگری به بررسی موانع پژوهش‌های علمی پرداختند. برای شناسایی موانع پژوهش‌های علمی از پرسش‌نامه به عنوان ابزار گردآوری داده استفاده شد که ابعاد مختلف شامل موانع شخصی و خانوادگی، عوامل اجتماعی، مهارت‌های فنی، سازمانی و شغلی و موانع اجتماعی را ارزیابی می‌کرد. نتایج به ترتیب اهمیت نشان داد که میانگین موانع سازمانی و شغلی (با مقدار ۲,۷۶)، موانع اجتماعی (با مقدار ۲,۶۴)، موانع شخصی و خانوادگی (با مقدار ۱,۷۸) و موانع مربوط به مهارت (با مقدار ۱,۷) مانع از انجام پژوهش علمی است. همچنین نتایج تفاوت معناداری در وجود موانع برای انجام پژوهش علمی بین افراد از نظر سن، درجه علمی یا تخصص علمی وجود نداشت. با این حال تفاوت معناداری در موانع انجام پژوهش‌های علمی بین افراد بر اساس مهارت وجود داشت. همچنین تفاوت معناداری در موانع اجتماعی پژوهشگران در رابطه با مدت زمان دریافت آخرین رتبه علمی مشاهده شد.

دوراسینسکی و همکارانش (Duracinsky et al., 2017) نیز در پژوهش دیگری موانع انتشار در نشریه‌های زیست‌پزشکی را بین پژوهشگران فرانسوی مورد توجه و بررسی قرار دادند. پرسش‌نامه الکترونیکی مبتنی بر ۳۹ پرسش، از طریق پست الکترونیکی برای کلیه پژوهشگران ثبت شده در پایگاه داده AP-HP SIGAPS ارسال شد، پژوهشگران ۷۷۶۶ پاسخ الکترونیکی را دریافت کردند که ۱۱۹۱ پرسش‌نامه را به صورت تصادفی مورد تحلیل قرار دادند. نتایج مطالعه نشان داد که عواملی مختلفی از جمله اظهارنظرهای نادرست توسط داوران، تعارض منافع نویسندگان، پیچیدگی دستورالعمل‌ها برای نویسندگان، مهارت‌های کم در کاربرد زبان انگلیسی، مشکل در هماهنگی با نویسندگان مشترک، کمبود وقت و مهارت برای ارسال مقاله به نشریات معتبر و غیره مهم‌ترین موانع انتشار آثار در نشریه‌های زیست‌پزشکی از سوی پژوهشگران فرانسوی است.

^۱ Ki ng Abdul azi z Uni vers i ty Hospi t al

زودآیند ویرایش نشده

اوکودوا و همکارانش (Okoduwa et al., 2018) نیز در مطالعه‌ای به بررسی نگرش‌ها، برداشت‌ها، موانع پژوهش و نشر در بین کارکنان مؤسسه پژوهشی در نیجریه پرداختند. در این مطالعه ۱۳۰ فرد با استفاده از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که موانع فعالیت‌های پژوهشی شامل کمبود وقت، فقدان بودجه کافی، نبود آموزش حرفه‌ای، امکانات پژوهشی ناکافی، هزینه انتشار بالا و مدت طولانی انتظار برای بررسی مقاله بود. یامانل و همکارانش (Yamanel et al., 2021) در یک بررسی دیگر به موانع نگارش مقاله پژوهشی و انتشار آن در ترکیه پرداختند. از پاسخ دهندگان، از طریق هشت پرسش چندگزینه‌ای، در مورد مشکلاتی که در نوشتن مقاله پژوهشی و انتشار آن‌ها در نشریه‌ها مواجه بودند، پرسیده شد. در مورد مشکلات نگاشتن مقاله پژوهشی، ۵۷ درصد از جامعه آماری، مشکلاتی را در یافتن حمایت مالی، ۵۸ نفر (معادل ۴۰ درصد)، در اخذ مجوزهای مربوطه؛ ۶۵ نفر (معادل ۴۵ درصد)، در کسب مهارت‌های مرتبط، به‌ویژه مهارت‌های مربوط به تجزیه و تحلیل داده‌ها یا آمار؛ و ۴۲ نفر (معادل ۲۹ درصد)، در مهارت‌های مرتبط با زبان گزارش کردند. همچنین در مورد حل مسائل مربوط به انتشار مقاله در نشریه‌های مختلف ۸۵ نفر (معادل ۶۰ درصد) بیان داشتند که سعی کردند با جستجوی راه‌حل‌های مناسب در اینترنت بر مشکلات فائق آیند. ۶۶ نفر (معادل ۴۷ درصد) از همکاران باتجربه کمک خواستند و ۴۷ نفر (معادل ۳۳ درصد) به کمک فردی متخصص و حرفه‌ای در ترجمه و ویرایش انگلیسی نیاز داشتند. از طرفی دیگر به طور قابل توجهی ($p = 0,04$) نیاز به حمایت مالی توسط نسبت بیشتری از افراد با درجه دانشجویی یا استادی (معادل ۶۹ درصد) نسبت به افراد با درجه استادیاری (معادل ۴۷ درصد) گزارش شد.

پوروانتو (Purwanto, 2021) در پژوهشی به بررسی موانع اساسی برای انتشار نتایج حاصل از پژوهش‌ها در نشریه‌هایی با ضریب تأثیر بالا پرداخت. در این پژوهش از روش‌های کیفی یعنی مطالعات موردی اکتشافی استفاده شد. جمع‌آوری داده‌های اولیه با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از پاسخ‌دهندگان (برابر با ۱۲ دانشجو و مدرس در جاکارتا) با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند صورت گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد، موانع اساسی برای انتشار نتایج پژوهش‌ها در نشریه‌هایی با ضریب تأثیر بالا شامل: بودجه محدود، محدودیت زمان، مشکل در یافتن منابع، زمان نسبتاً طولانی روند پردازش مقاله برای انتشار، محدودیت در به‌کاربردن مهارت‌های زبان انگلیسی و توانایی محدود در استفاده از ابزارهای نرم‌افزاری برای تجزیه و تحلیل نتایج پژوهش است.

جمع‌بندی از مرور پیشینه

با توجه به آنچه در این قسمت بیان شد با نگاهی به پژوهش‌های انجام گرفته و بررسی آن‌ها مشخص می‌شود که پژوهشگران مختلف در حوزه‌های موضوعی گوناگون و از مناطق جغرافیایی مختلف به بررسی موانع انتشار مقاله در جامعه علمی پرداخته‌اند. اما آنچه که مشخص است تا کنون در داخل کشور ایران در مورد شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی ایران در نشریه‌های معتبر بین‌المللی پژوهش‌های جامعی صورت پذیرفته است. البته شایان ذکر است که پژوهش حسینی شاوون و جاهد (۱۳۹۱) ارتباط نزدیکی با موضوع پژوهش حاضر دارد؛ ولی با این حال تفاوت‌هایی از جمله تفاوت در ابزار اندازه‌گیری، تفاوت در متغیرهای مورد بررسی و تفاوت در نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها را می‌توان به عنوان شاخص‌های متمایز بودن این دو پژوهش ذکر کرد.

روش شناسایی پژوهش

در پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع پژوهش از روش پژوهش پیمایشی استفاده شد. این بررسی از نظر گردآوری داده‌ها در زمره پژوهش‌های توصیفی قرار دارد و از نظر زمانی، با توجه به این که در یک مقطع زمانی معینی نسبت به انجام پژوهش اقدام گردیده، از جمله پژوهش‌های مقطعی است. همچنین از نظر هدف، پژوهش حاضر کاربردی است، چرا که از نتایج آن می‌توان جهت پیشبرد اهداف علمی دانشگاه تبریز در حوزه‌های علوم انسانی در زمینه انتشار مقاله‌های علمی بین‌المللی استفاده کرد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی در دانشگاه تبریز به تعداد ۱۳۰ نفر بود. با توجه به محدودیت حجم جامعه آماری، همه جامعه آماری مورد سرشماری قرار گرفته و نمونه‌گیری به عمل نیامد. لازم به ذکر است که از بین ۱۳۰ نفر جامعه آماری، ۱۱ نفر (معادل ۸ درصد از جامعه آماری) در این پژوهش شرکت نکردند.

از طرفی دیگر در این مطالعه به عنوان ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای پژوهشگرساخته برگرفته از مؤلفه‌های بیان شده در پژوهش دوراسینسکی و همکارانش (Duracinsky et al., 2017) و مطالعه کتابخانه‌ای متون مربوط طراحی شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه به وسیله چند تن از متخصصان و خبرگان موضوعی مورد تأیید قرار گرفت. در سنجش پایایی پرسش‌نامه نیز به روش همبستگی آزمون-بازآزمون مقدار آلفای کرونباخ برابر با ۰,۸۴ برآورد شد. با توجه به اینکه پایایی فراتر از ۷۰ درصد مطلوب قلمداد می‌شود (DeVellis & Thorpe, 2021)، لذا می‌توان استنباط نمود که پرسش‌نامه به کاررفته در پژوهش حاضر از پایایی به نسبت مطلوبی برخوردار است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز در پژوهش حاضر از آمار توصیفی (شامل درصد و فراوانی) استفاده گردید. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار اسپس‌اس صورت گرفته است.

یافته‌های پژوهش

پاسخ به پرسش اول پژوهش. معیارهای انتخاب نشریه برای انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز کدامند؟

در جدول ۱ فراوانی و درصد فراوانی معیار انتخاب نشریه‌های معتبر بین‌المللی برای ارسال مقاله نشان داده شده است.

جدول ۱. فراوانی و درصد فراوانی معیارهای انتخاب نشریه‌های معتبر بین‌المللی برای ارسال مقاله

ردیف	گویه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
۱	تخصصی و مرتبط بودن دامنه نشریه با موضوع پژوهش	۶۸	۵۷,۱۴
۲	نرخ پذیرش نشریه	۶۱	۲۶,۵۱
۳	سرعت انتشار یافته‌های پژوهش در نشریه	۴۵	۳۷,۸۱
۴	موضوعات منتشرشده در شماره‌های قبلی نشریه	۳۹	۳۲,۷۷
۵	آشنایی با عوامل اجرایی نشریه از قبیل ویراستاران	۳۴	۵۷,۲۸
۶	ضریب تأثیر نشریه	۳۰	۲۵,۲۱
۷	امکان پیشنهاد داور از سوی نویسنده	۲۵	۲۱
۸	آزاد بودن دسترسی به محتوای تمام متن نشریه	۱۸	۱۵,۱۲

زودآیند ویرایش نشده

با توجه به جدول ۱ معیار انتخاب نشریه‌های معتبر بین‌المللی برای ارسال نتایج پژوهش در قالب مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم‌انسانی دانشگاه تبریز، تخصصی و مرتبط بودن دامنه موضوعی و مورد پوشش نشریه با موضوع پژوهش به فراوانی ۶۸ مورد در رتبه اول، نرخ پذیرش نشریه با فراوانی ۶۱ مورد در رتبه دوم، و سرعت انتشار یافته‌های پژوهش در نشریه با فراوانی ۴۵ مورد در رتبه سوم اعلام شده است. همچنین معیارهای مانند امکان پیشنهاد داور از سوی نویسنده با ۲۵ مورد فراوانی و رایگان و آزاد بودن دسترسی به محتوی تمام متن نشریه با ۱۸ مورد فراوانی در رتبه‌های آخر قرار دارند.

پاسخ به پرسش دوم پژوهش. نوع مشارکت اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم‌انسانی دانشگاه تبریز در نگارش علمی با الگوی چند نویسنده‌ای چگونه است؟

در جدول ۲، نوع مشارکت اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم‌انسانی دانشگاه تبریز در نگارش علمی مبتنی بر الگوی چند نویسنده‌ای در طول دو سال گذشته در نشریه‌های معتبر بین‌المللی نشان داده شده است.

جدول ۲. درصد فراوانی نویسنده اول تا آخر در طول دو سال گذشته در نشریه‌های معتبر بین‌المللی

الگوی همکاری	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
نویسنده اول	هیچ مقاله‌ای	۳	۲,۵
	۱ الی ۲ مقاله	۵۴	۴۵,۴
	۳ الی ۵ مقاله	۶۲	۱۰۰
	بیش از ۵ مقاله	۰	۰
	هیچ مقاله‌ای	۰	۰
نویسنده مسئول	۱ الی ۲ مقاله	۵۷	۴۷,۹
	۳ الی ۵ مقاله	۲۷	۷۰,۶
	بیش از ۵ مقاله	۳۵	۴۰,۲۹
	هیچ مقاله‌ای	۰	۰
نویسنده دوم یا سوم	۱ الی ۲ مقاله	۵۷	۴۷,۹
	۳ الی ۵ مقاله	۲۷	۷۰,۶
	بیش از ۵ مقاله	۳۵	۴۰,۲۹
	هیچ مقاله‌ای	۰	۰

۰	۰	۰	۱ الی ۲ مقاله	نویسنده چهارم به بعد
۴۷,۹	۴۷,۹	۵۷	۳ الی ۵ مقاله	
۱۰۰	۱.۵۲	۶۲	بیش از ۵ مقاله	
۱۰۰			۱۱۹	کل

با توجه به جدول ۲ از بین ۱۱۹ نفر از اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی مورد بررسی، ۳ نفر (۲,۵ درصد) در نگارش علمی برای انتشار در نشریه‌های معتبر بین‌المللی، نویسنده اول نبودند. در این میان، ۵۴ نفر (معادل ۴۵,۴ درصد) در ۱ الی ۲ مقاله به عنوان نویسنده اول و ۶۲ نفر (۵۲,۱ درصد) در ۳ الی ۵ مقاله به عنوان نویسنده اول بودند. ۵۷ نفر (معادل ۴۷,۹ درصد) از اعضای هیئت علمی در ۱ الی ۲ مقاله، ۲۷ نفر (۲۲,۷ درصد) در ۳ الی ۵ مقاله و ۳۵ نفر (۲۹,۴ درصد) در بیش از ۵ مقاله به عنوان نویسنده مسئول بودند. ۵۷ نفر (۴۷,۹ درصد) از اعضای هیئت علمی در ۱ الی ۲ مقاله به عنوان نویسنده دوم یا سوم بودند، ۲۷ نفر (۲۲,۷ درصد) در ۳ الی ۵ مقاله و ۳۵ نفر (۲۹,۴ درصد) در بیش از ۵ مقاله به عنوان نویسنده دوم یا سوم بودند. در نهایت، ۵۷ نفر (۴۷,۹ درصد) در ۳ الی ۵ مقاله و ۶۲ نفر (۵۲,۱ درصد) در بیش از ۵ مقاله به عنوان نویسنده آخر بودند.

پاسخ به پرسش سوم پژوهش. متوسط زمان نگارش مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز چقدر است؟

در جدول ۳، متوسط مدت زمان نگارش مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز نشان داده شده است.

جدول ۳. فراوانی و درصد فراوانی میانگین مدت زمان نگارش مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی

مدت زمان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کمتر از ۶ ماه	۳۳	۲۷,۷	۲۷,۷
بین ۶ ماه تا یک سال	۲۵	۲۱	۷.۴۸
بین یک تا دو سال	۶۱	۵۱,۳	۱۰۰
کل	۱۱۹	۱۰۰	

با توجه به جدول ۳، ملاحظه می‌شود اکثریت اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز (۵۱,۳ درصد) بر این باورند که متوسط زمان نگارش مقاله در این حوزه بین ۱ تا ۲ سال زمان می‌برد.

پاسخ به پرسش چهارم پژوهش. پشتیبانی‌های مالی مورد نیاز اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله خود در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟

در جدول ۴ درصد فراوانی نیاز مالی برای انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی از سوی اعضای هیئت‌علمی نشان داده شده است.

جدول ۴. توزیع فراوانی نیاز مالی برای انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی

درصد فراوانی	فراوانی	متغیرها و گویه‌ها	
۸۰,۶۷	۹۶	ترجمه	
۴۲,۷۱	۸۵	نگارش مقاله	موارد نیازمند به تأمین مالی
۵۲,۹۴	۶۳	هزینه دسترسی آزاد	انتشار مقاله در نشریه‌های
۳۹,۴۹	۴۷	هزینه انتشار	علمی معتبر بین‌المللی
۱۹,۳۲	۲۳	انجام آزمایش و پیاده‌سازی طرح پژوهشی	
۱۰,۰۸	۱۲	نیازی ندارم	
۷۴,۷۸	۸۹	کمک مالی دانشگاه	
۲۴,۳۶	۲۹	گنجاندن آن به عنوان طرح پژوهشی	چگونگی تأمین حمایت مالی
۰,۸۴	۱	سایر	

با توجه به جدول ۴، می‌توان بیان کرد که بیشترین مورد نیازمند حمایت مالی برای انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی به ترتیب در ترجمه مقاله، نگارش مقاله، هزینه دسترسی آزاد و هزینه انتشار است. همچنین کمترین موردی که به حمایت مالی نیاز دارد مربوط به انجام آزمایش و پیاده‌سازی طرح پژوهشی است. همچنین بیشترین فراوانی در بیان انتظارات در مورد چگونگی تأمین مالی مربوط به کمک مالی دانشگاه و سپس گنجاندن آن به عنوان طرح پژوهشی است.

پاسخ به پرسش پنجم پژوهش. مهارت‌های مورد نیاز اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله خود در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟
در جدول ۵، فراوانی و درصد فراوانی انواع مهارت‌های مورد نیاز اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نوشتن قسمت‌های مختلف مقاله نشان داده شده است.

جدول ۵. فراوانی و درصد فراوانی انواع مهارت‌های مورد نیاز اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه

تبریز

متغیر و گویه‌ها	تعداد	درصد
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۵۵	۴۶,۲
نیاز دارم	۴	۳,۳
نیاز مبرم دارم	۲۴	۲۰,۲
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۵۰	۴۲
نیاز دارم	۳۰	۲۵,۲
نیاز مبرم دارم	۳	۲,۵
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۹	۷,۶
نیاز دارم	۵۲	۴۳,۷
نیاز مبرم دارم	۲۲	۱۸,۵
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۷۰	۵۸,۸
نیاز دارم	۱۳	۱۰,۹
نیاز مبرم دارم	۰	۰
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۶	۵
نیاز دارم	۷۷	۶۴,۷
نیاز مبرم دارم	۰	۰
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳
احتمالاً نیاز داشته باشم	۵۲	۴۳,۷
نیاز دارم	۳۱	۲۶,۱
نیاز مبرم دارم	۰	۰
نیاز ندارم	۳۶	۳۰,۳

نگارش گزارش جداول و شکل‌ها

ترجمه و نگارش مقاله به زبان
نشریه (اغلب انگلیسی)

مرور انتقادی و موشکافانه ادبیات
پژوهش

تنظیم ساختار درخواستی و
قالب‌بندی مقاله

مدیریت نظرات نویسندگان همکار

ارسال مقاله به نشریه در زبان دیگر

پاسخ‌دهی به داوران

۲۵,۲	۳۰	احتمالاً نیاز داشته باشم
۴۲	۵۰	نیاز دارم
۲,۵	۳	نیاز مبرم دارم

با توجه به جدول ۵ ملاحظه می‌شود حدود ۳۰,۳ درصد از اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در مؤلفه‌های مهارت‌های مورد نیاز در نگارش مقاله عنوان کرده‌اند که به هیچ‌کمی نیاز ندارند، در حالی که ۶۹,۷ درصد ابراز کرده‌اند که به این مهارت‌ها در طیف احتمالی تا مبرم نیاز دارند. فراوانی گزینه نیاز مبرم در مؤلفه‌های نگارش "گزارش جداول و اشکال" و "مرور انتقادی و موشکافانه ادبیات پژوهش" بیشتر از سایر مؤلفه‌هاست، به طوری که به ترتیب ۲۰,۲ و ۱۸,۵ درصد از پاسخ‌دهندگان به این مهارت‌ها نیاز مبرم خود را اعلام کرده‌اند.

پاسخ به پرسش ششم پژوهش. عوامل انگیزاننده انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی چیست؟

در جدول ۶، فراوانی و درصد فراوانی عوامل انگیزاننده انتشار مقاله توسط اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های بین‌المللی معتبر نشان داده شده است.

جدول ۶. عوامل انگیزاننده انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی معتبر

ردیف	گویه‌ها	فراوانی	درصد
۱	آموزش و برگزاری کارگاه‌های تخصصی توسط اساتید برتر کشوری برای انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی معتبر	۱۱۵	۹۶,۶۳
۲	افزایش بودجه و امکانات پژوهشی	۱۰۹	۹۱,۵۹
۳	حمایت مسئولان دانشگاه از پژوهش	۱۰۵	۲۳,۸۸
۳	سیاست‌گذاری و تدوین راهبردهای پژوهشی در دانشگاه	۱۰۴	۸۷,۳۹
۴	تشویق معنوی از سوی مسئولان دانشگاه	۹۶	۸۰,۶۷
۵	اعزام اعضای هیئت‌علمی به همایش‌های بین‌المللی با هزینه دانشگاه	۹۱	۴۷,۷۶
۶	افزایش میزان پاداش مقاله	۷۸	۶۵,۵۴

۶۲,۱۸	۷۴	برگزاری همایش‌های بین‌المللی	۷

با توجه به نتایج جدول ۶، طبق نظر اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی، «آموزش و برگزاری کارگاه‌های تخصصی توسط اساتید برتر کشوری برای انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی»، «افزایش بودجه و امکانات پژوهشی»، «حمایت مسئولان دانشگاه از پژوهش و سیاست‌گذاری» و «تدوین راهبردهای پژوهشی در دانشگاه» را به ترتیب مهم‌ترین عوامل مؤثر برای افزایش انگیزه انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی دانسته‌اند. از سویی دیگر، مولفه‌های «برگزاری همایش‌های بین‌المللی»، «افزایش میزان پاداش حق‌التحقیق»، و «اعزام اعضای هیئت علمی به همایش‌های بین‌المللی با هزینه دانشگاه» از کمترین تأثیر در افزایش انگیزه برای انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی برخوردار بودند. پاسخ به پرسش هفتم پژوهش. موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟

در مطالعه حاضر ۳۵ عامل که به عنوان موانع انتشار مقاله شناسایی شده‌اند در بین جامعه پژوهش مورد نظرسنجی قرار گرفت. از بین این عوامل اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز ۱۷ مانع را در انتشار مقاله خود مؤثر دانستند که فراوانی و درصد مربوط به آن‌ها در جدول ۷، قابل مشاهده است.

جدول ۷. موانع انتشار مقاله از نظر اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز

ردیف	موانع انتشار مقاله	فراوانی	درصد
۱	آشنا نبودن با اصول و روش پژوهش	۸۶	۲۶.۷۲
۲	آشنا نبودن با اصول و روش نگارش علمی مقاله	۱۲	۱۰.۰۸
۳	آشنا نبودن با ضوابط و مقررات انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی	۵۲	۶۹.۴۳
۴	نتایج منفی یا نامشخص نتایج مطالعه	۱۱	۹.۲۴
۵	داشتن مشغله زیاد در امور آموزشی مانند تدریس و مسئولیت‌های اجرایی	۸۱	۶۸.۰۸
۶	توزیع نامناسب پایان‌نامه دکترا و ارشد بین اعضای هیئت علمی	۳۳	۲۷.۷۳
۷	مهارت‌های محدود در به‌کاربردن زبان انگلیسی	۵۲	۶۹.۴۳
۸	عدم آشنایی با نرم‌افزارهای کاربردی از قبیل واژه‌پردازی و تحلیل آماری	۳	۲.۵۲
۹	عدم آشنایی با مدیریت منابع اطلاعاتی و نرم‌افزارهای مربوطه	۵۱	۴۲.۸۵
۱۰	مشکل در هماهنگی با نویسندگان مشترک	۷۸	۶۵.۵۴
۱۱	کمبود بودجه از نظر هزینه‌های انتشار	۵۱	۴۲.۸۵
۱۲	عدم دسترسی به افراد مجرب برای مشاوره در مورد نحوه ارسال مقاله به نشریه‌های معتبر خارجی	۴۸	۴۰.۳۳

۵۸,۸۲	۷۰	۱۳	کمبود وقت برای ارسال مقاله
۲,۵۲	۳	۱۴	کافی نبودن میزان حق‌التحقیق نسبت به حق‌التدریس
۶۳,۸۶	۷۶	۱۵	سوگیری داوران در مورد برخی مقالات
۵۲,۹۴	۶۳	۱۶	مشکل ناشی از چندشغله بودن و فرصت کم
۳۱,۹۳	۳۸	۱۷	رد برخی مقاله‌ها از سوی داوران بدون ارائه دلیل و یا ارائه نکات پیشنهادی و اصلاحی

نتایج بررسی ۱۱۹ نفر از اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز نشان داد که از مهم‌ترین موانع انتشار مقاله می‌توان به عامل‌های «آشنا نبودن با اصول و روش پژوهش» با فراوانی ۸۶ مورد؛ «داشتن مشغله زیاد در امور آموزشی، تدریس و مسئولیت اداری» با فراوانی ۸۱ مورد؛ و «مشکل در هماهنگی با نویسندگان مشترک» با فراوانی ۷۸ مورد اشاره کرد. «رد برخی مقاله‌ها از سوی داوران بدون ارائه دلیل و یا ارائه نکات پیشنهادی و اصلاحی»، «سوگیری داوران در مورد برخی مقالات»، و «مشکل ناشی از چندشغله بودن و فرصت کم» از جمله موانعی بودند که در مقایسه با سایر موانع انتشار از فراوانی کمتری برخوردار بودند.

گفتنی است ۱۸ مؤلفه شامل: «طولانی بودن مراحل پذیرش مقاله»، «پایین بودن امتیاز تخصیصی به هر مقاله در ارتقاء اعضای هیئت‌علمی»، «عدم انجام کارگروهی به خاطر امتیاز مربوط به تقدم و تأخر نام نویسندگان»، «عدم تشویق معنوی از سوی مسئولان دانشگاه»، «توزیع ناعادلانه راهنمایی پایان‌نامه‌های دکتری و ارشد»، «مشکل در انتخاب موضوع جدید»، «مهارت محدود در نگارش»، «مشکل در شروع کردن»، «عدم دسترسی به مشاور آمار در طول پژوهش»، «عدم دسترسی به منابع و بانک‌های اطلاعاتی»، «عدم حمایت مسئولان دانشگاه از پیشبرد و ارتقاء پژوهش»، «نبودن افراد مجرب در خصوص نگارش مقاله به زبان انگلیسی به‌عنوان مشاور»، «طولانی بودن زمان پاسخ داوران»، «کمبود مهارت ارسال مقاله»، «نداشتن ارتباط و همکاری با نشریات»، «پیچیدگی دستورالعمل‌ها برای نویسندگان»، «کمبود زمان کافی برای نگارش به خاطر بالا بودن میزان ساعات تدریس»، «وجود رابطه صرف برای انتشار مقاله نه ضابطه» که در پژوهش‌های قبلی و متون مربوطه به عنوان موانع نگارش مقاله شناسایی شده بودند، از سوی اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز به عنوان مانع انتشار مقاله قلمداد نشده و فراوانی صفر دریافت کردند.

پاسخ به پرسش هشتم پژوهش. مهم‌ترین دلیل رد شدن مقاله‌های اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز از سوی نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟

در جدول ۸، فراوانی و درصد فراوانی دلیل اصلی رد مقاله از نظر اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز بیان شده است.

جدول ۸. فراوانی و درصد فراوانی دلیل اصلی رد مقاله از نظر اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه

تبریز

ردیف	دلایل	فراوانی	درصد
۱	ضعف نگارش به زبان انگلیسی	۶۴	۵۳,۷۸
۲	ضعف نگارش در کل	۵۸	۴۸,۷۳
۳	استفاده بیش از حد از منابع فارسی	۵۳	۴۴,۵۳
۴	ضعف روش‌شناسی	۴۲	۳۵,۲۹
۵	اعتبار نتایج	۲۴	۲۰,۱۶
۶	انتخاب نادرست نشریه (با توجه به موضوع مقاله)	۲۱	۱۷,۶۴
۷	اظهارنظرهای نادرست یا نامناسب توسط داوران منتخب نشریه	۱۵	۱۲,۶۰
۸	تضاد منافع نویسندگان	۱۳	۱۰,۹۲
۹	عدم اصالت	۹	۷,۵۶

با توجه به جدول ۸ ملاحظه می‌شود در میان دلایل اصلی رد مقاله از دیدگاه اعضای هیئت علمی علوم انسانی دانشگاه تبریز، کیفیت ضعیف در نگارش مقاله به زبان انگلیسی با فراوانی ۶۴ (۵۳,۷۸ درصد)، کیفیت ضعیف نگارش در کل با فراوانی ۵۸ (۴۸,۷۳ درصد) و استفاده بیش از حد از منابع فارسی با فراوانی ۵۳ (۴۴,۵۳ درصد) در رتبه اول تا سوم قرار دارد. همچنین تضاد منافع نویسندگان با فراوانی ۱۳ (۱۰,۹۲ درصد) و عدم اصالت با فراوانی ۹ (۷,۵۶ درصد) در رتبه های آخر به عنوان دلیل اصلی رد مقاله قلمداد شده‌اند.

پاسخ به پرسش نهم پژوهش. مهم‌ترین دلایل انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز در نشریه‌های معتبر بین‌المللی کدامند؟

در جدول ۹، درصد و فراوانی مهم‌ترین دلایل انتشار مقاله از دیدگاه اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز نشان داده شده است.

جدول ۹. درصد و فراوانی مهم‌ترین دلایل برای انتشار مقاله

ردیف	گروه‌ها	تعداد	درصد
۱	پیشرفت شغلی	۱۰۲	۸۵,۷۱
۲	فشار سازمانی	۹۷	۸۱,۵۱
۳	اشاعه اندیشه و یافته‌های نو	۸۱	۶۸,۰۸

۴	شناخته شدن و شهرت در بین همکاران	۷۶	۶۳,۸۶
۵	ثبت سابقه رسمی نتایج مطالعه	۷۱	۶۶,۵۹
۶	بهره مالی	۶۶	۵۵,۴۶
۷	انتشار اطلاعات	۵۴	۴۵,۳۷
۸	تأثیرگذاری بر جامعه مخاطبان پژوهش	۴۸	۴۰,۳۳
۹	تأیید مطالعات قبلی	۴۴	۳۶,۹۷

با توجه به جدول ۹، مهم‌ترین دلایل اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله به ترتیب شامل پیشرفت شغلی با فراوانی ۱۰۲ (۸۵,۷۱ درصد)، فشار سلسله‌مراتب نهادی و اداری از جمله دانشگاه با فراوانی ۹۷ نفر (۸۱,۵۱)، اشاعه اندیشه و یافته‌های نو با فراوانی ۸۱ نفر (۶۸,۰۸ درصد) است. کم‌اهمیت‌ترین دلیل برای انتشار مقاله در بین اعضای هیئت علمی به ترتیب شامل تأیید مطالعات قبلی با فراوانی ۴۴ نفر (۳۶,۹۷ درصد) و تغییر در عمل خواننده‌ها با فراوانی ۴۸ (۴۰,۳۳ درصد) است.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از موضوعات بحث‌برانگیز در سیاست‌گذاری علمی و ارزیابی پژوهشگران، مقوله انتشار مقاله توسط پژوهشگران و اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی در مجلات معتبر بین‌المللی است. شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع مقاله توسط اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی در نشریه‌های معتبر بین‌المللی می‌تواند به سیاست‌گذاری‌های بهتر و ارزیابی‌های عادلانه‌تر پژوهشگران و اعضای هیئت علمی این گروه‌ها کمک کند. پژوهش حاضر در این راستا انجام گرفت. اکثریت اعضای هیئت علمی شرکت‌کننده در این پژوهش در دو سال اخیر در ۱ الی ۵ مقاله به عنوان نویسنده اول یا مسئول نقش داشته‌اند. همچنین آنها بیان کرده‌اند که متوسط زمان مورد نیاز برای انتشار یک مقاله در حوزه علوم انسانی به طور متوسط ۱ الی ۲ سال زمان می‌برد. لازم است سیاست‌گذاران علمی و ارزیابان پژوهشی با در نظر گرفتن این یافته و دروندادهای هر عضو هیئت علمی مانند تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی و دستیاران پژوهشی، کمیته مقاله‌های مورد انتظار از هر عضو هیئت علمی گروه علوم انسانی را تعیین کنند. اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی شرکت‌کننده در این پژوهش، «تخصصی و مرتبط بودن دامنه نشریه با موضوع پژوهش» و «نرخ پذیرش نشریه» را به عنوان مهم‌ترین معیارهای انتخاب نشریه‌های معتبر بین‌المللی برای ارسال مقاله عنوان کرده‌اند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش دوراسینسکی و همکاران (Duracinsk et al., 2017)، همسو و منطبق است. با توجه به اهمیتی که جامعه پژوهش به نرخ پذیرش بالای نشریه می‌دهند، انتخاب نشریاتی که تخصصی بوده و دامنه موضوعی آن با دامنه موضوعی پژوهش یکسان باشد در راستای افزایش شانس پذیرش مقالات ارسالی قابل توجه است. نکته جالب توجه این است که اعضای هیئت علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز، «ضریب تأثیر نشریه» را در رتبه ششم معیارهای انتخاب نشریه رتبه‌بندی کرده‌اند. اما انتظار می‌رود با توجه تأکید آیین‌نامه‌های ارتقاء و ارزیابی پژوهش-های دانشگاهی بر انتشار مقالات در مجلات با ضریب تأثیر بالا، اهمیت این معیار در نزد جامعه پژوهش افزایش یابد.

نتایج نشان داد بیشترین نیاز مالی برای انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی در زمینه‌های ترجمه، نگارش مقاله و هزینه دسترسی آزاد است. نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های یدالهی و همکاران (۱۳۹۳)، آلسید و همکاران (Alsayed et al., 2012)، هاتمله (Hatamleh, 2016)، لوند و همکاران (Lund et al., 2021) و یامانل و همکارانش (Yamanel et al., 2021) همسو و منطبق است. بی‌شک انجام هرگونه فعالیتی نیازمند تخصیص هزینه است. این در حالی است که انتشار مقاله در نشریه‌های خارجی نیازمند ترجمه از سوی فرد متخصص و آشنا به موضوع بوده و در صورت استفاده از پژوهش‌های آزمایشی به هزینه آن افزوده می‌شود، ولی در پژوهش‌های علوم انسانی اغلب پژوهش‌ها به صورت میدانی انجام شده که هزینه آن به نسبت پژوهش‌های آزمایشی کمتر بوده و بیشتر هزینه‌ها در ارتباط با آماده‌سازی مقاله برای انتشار و هزینه انتشار خود مقاله است؛ لذا هر چقدر میزان هزینه‌های آماده‌سازی و انتشار مقاله از سوی دانشگاه برای اعضای هیئت‌علمی جبران شود، آنان نیز رغبت بیشتری در انتشار مقاله‌ها در سطح نشریه‌های معتبر بین‌المللی کسب خواهند کرد.

طبق نظر اعضای هیئت‌علمی، از مهم‌ترین عوامل انگیزاننده انتشار نتایج پژوهش در نشریه‌های بین‌المللی، آموزش و برگزاری کارگاه‌های تخصصی توسط اساتید برتر کشور در رابطه با انتشار نتایج پژوهش در نشریه‌های بین‌المللی، افزایش بودجه و امکانات پژوهشی، حمایت مسئولان دانشگاه از پژوهش و سیاست‌گذاری و تدوین راهبردهای پژوهشی در دانشگاه است. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های یدالهی و همکاران (۱۳۹۳)، زمانی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، رجبی و همکاران (۱۴۰۰) و اوکودوا و همکارانش (Okoduwa et al., 2018) همسو و منطبق است؛ به طور کلی می‌توان عوامل مهم انگیزاننده انتشار مقاله در نشریات معتبر بین‌المللی را در دو دسته عوامل دانشی و مالی قرار داد.

از طرفی دیگر نتایج نشان داد که مهم‌ترین دلایل اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز برای انتشار مقاله در اکثر موارد شامل پیشرفت شغلی؛ فشار از سلسله‌مراتب سازمانی، اشاعه اندیشه و یافته‌های نو، شناخته شدن و شهرت در بین همکاران و بهره مالی است. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های یدالهی و همکاران (۱۳۹۳)، زمانی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸)، رجبی و همکاران (۱۴۰۰) و اوکودوا و همکارانش (Okoduwa et al., 2018) همسو و منطبق است. به طور منطقی هر فردی در هر شغلی دوست دارد در مسیر حرفه‌ای خویش ارتقاء یافته و دستاوردهایی داشته باشد. در واقع چنین انگیزه‌هایی برای هر عضو هیئت‌علمی مهم بوده و به افزایش کارایی سازمان و دانشگاه کمک می‌کند. باید در نظر داشت که این نیازها و انگیزه‌هاست که باعث پیشرفت فردی و سازمانی می‌شود و هر سازمانی که بتواند این نیازها و انگیزه‌ها را به نحو مطلوب پرورش داده و مدیریت کند، می‌تواند پیشرفت خوبی در عملکرد خود داشته باشد. در این راستا بهتر است دانشگاه‌ها بیشتر بر روی انگیزه‌هایی تمرکز کنند که نه حاصل فشارهای بیرونی و اداری، بلکه حاصل میل اعضاء به ترقی علمی و سازمانی هستند.

در قسمتی دیگر از یافته مشخص شد که بیشتر اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز به مهارت مدیریت و هماهنگی بیشتر بین نویسندگان همکار نیاز دارند. همچنین بیشتر آن‌ها در مرور انتقادی و موشکافانه مقاله نیاز به کمک دارند و در زمینه پاسخ به داوران نیز بیشتر به کمک سایر همکاران نیاز دارند. نتایج این بخش از پژوهش با نتیجه پژوهش یامانل و همکارانش (Yamanel et al., 2021) همسو است. دشواری مدیریت و هماهنگی بین نویسندگان همکار ناشی از مشغله آموزشی، پژوهشی و اجرایی اعضای هیئت‌علمی است که وجود دستیاران پژوهشی از میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی و کارکنان دانشگاه می‌تواند در کاهش این مشکل مفید باشد. اما نیاز به مرور

انتقادی و موشکافی مقاله یک نیاز دانشی بوده و رفع آن نیازمند برگزاری دوره‌های دانش‌افزایی و همکاری با نویسندگان مجرب است.

از طرفی دیگر بررسی اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی دانشگاه تبریز نشان داد که موانع انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی شامل آشنا نبودن با اصول و روش پژوهش، مشغله زیاد در امور آموزشی و تدریس و مسئولیت اداری، مشکل در هماهنگی با دیگر نویسندگان همکار، سوگیری برخی داوران در مورد برخی مقالات؛ کمبود وقت برای ارسال مقاله است. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های میری غفارزاده و همکاران (۱۳۹۱)، حسینی شاوون و جاهد (۱۳۹۱)، یدالهی و همکاران (۱۳۹۳)، آلسید و همکاران (Alsayed et al., 2012)، القدهیب و المقرن (Algadheeb & Almeqren, 2014)، عمر (Omer, 2015)، هاتمله (Hatamleh, 2016)، دوراسینسکی و همکاران (Duracinsky et al., 2017)، اوکودوا و همکارانش (Okoduwa et al., 2018)، لوند و همکاران (Lund et al., 2021)، یامانل و همکارانش (Yamanel et al., 2021) و پورواتو (Purwanto, 2021) همسو و منطبق است. در این رابطه به نظر می‌رسد اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی با اصول و روش‌هایی در نگارش مقاله آشنا هستند که امروزه این اصول در نشریه‌های معتبر بین‌المللی متداول نبوده و یا کمتر متداول است و به اصطلاح نیاز به روزآمدسازی در دانسته‌های اصول و روش نگارش علمی برای پژوهشگران این حوزه وجود دارد. همچنین حجم تدریس بالا و تعداد زیاد دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی به ازای هر عضو هیئت‌علمی در این گروه‌ها، فرصتی برای اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم انسانی در راستای انجام پژوهش‌های با کیفیت بالا و انتشار مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی باقی نمی‌گذارد. بازنگری در وظایف محول شده به اعضای هیئت‌علمی و کاستن از حجم تدریس آنها می‌تواند وقت بیشتری در اختیار آنها قرار داده و زمینه انجام پژوهش‌های با کیفیت و انتشار مقاله در نشریات معتبر را فراهم سازد.

در نهایت یافته‌ها نشان داد در میان دلایل اصلی رد مقاله از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی علوم انسانی دانشگاه تبریز، کیفیت ضعیف در نگارش مقاله به زبان انگلیسی و کیفیت ضعیف نگارش در کل در رتبه‌های اول قرار دارند. کیفیت ضعیف زبان انگلیسی می‌تواند کل محتوای مقاله را تحت الشعاع قرار داده و به عدم پذیرش آن منجر شود؛ بنابراین استفاده از تیم‌های تخصصی ترجمه در کنار تیم پژوهش برای جلوگیری از این مشکل ضروری است. مورد دیگری که ارتقای آن باعث جلوگیری از رد مقاله می‌شود مربوط به کیفیت نگارش کل مقاله است. مقاله باید به لحاظ تبیین مسئله، پیشینه پژوهش، روش‌شناسی و آزمون‌های آماری به کاررفته با یکدیگر در ارتباط باشند و هر چقدر ارتباط این سه مورد با یکدیگر بیشتر باشد، کیفیت مقاله ارتقاء می‌یابد. رسیدن به چنین سطحی از نگارش، نیازمند استفاده از همکاری نویسندگان مجرب و تمرین نوشتن زیر نظر آنهاست.

پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

با توجه به نتایج و یافته‌های پژوهش می‌توان پیشنهاد‌های زیر را ارائه داد:

- نتایج نشان داد که تخصیص بودجه یکی از انگیزه‌های لازم برای انتشار مقاله در نشریه‌های بین‌المللی است؛ لذا پیشنهاد می‌شود جهت انتشار آن‌ها در نشریه‌های علمی معتبر بین‌المللی بودجه لازم و کافی به اعضای

هیئت علمی اختصاص داده شود تا آنان انگیزه لازم برای تدوین و ارسال مقاله به نشریه‌های بین‌المللی را داشته باشند.

- نتایج نشان داد که بیشتر اعضای هیئت علمی به مدیریت و هماهنگی بیشتر بین نظرات نویسندگان همکار نیاز دارند، لذا پیشنهاد می‌شود برای تسهیل هماهنگی بین همکاران پژوهش از ظرفیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به عنوان دستیاران پژوهشی و همچنین کارکنان دانشگاه استفاده شود.
- همچنین نتایج نشان داد که اعضای هیئت علمی برای ترجمه هم نیاز به کمک دارند، لذا پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های نگارش انگلیسی علمی در دانشگاه در دوره‌های زمانی متناوب تشکیل شود یا قرارداد همکاری با شرکت‌های معتبر ترجمه توسط دانشگاه صورت گیرد.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- جهت بهره‌مندی پژوهشگران و نویسندگان و پژوهشگران آینده در زمینه مرتبط با موضوع پژوهش، پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌شود:
- انجام پژوهشی با عنوان شناسایی الگوهای نویسندگی، انگیزه‌ها و موانع انتشار مقاله توسط اعضای هیئت علمی در همه گروه‌های علمی دانشگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد.
- همچنین پیشنهاد می‌شود جهت بررسی دقیق‌تر و کاهش خطاهای پرسش‌نامه، به بررسی همین موضوع با استفاده از روش‌های کیفی و با ابزار مصاحبه پرداخته شود.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علم‌سنجی دانشگاه تبریز است.

فهرست منابع

- ابراهیم‌زاده، ف.، نصریان، ج.، قربانی، م.، و الماسی، الف. (۱۳۹۵). بررسی موانع پژوهش از دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی لرستان و ارتباط آن با عملکرد پژوهشی ایشان. فصلنامه یافته‌ها، ۱۸ (۱)، ۲۸-۴۱.
<http://yafte.lums.ac.ir/article-1-2212-fa.html>
- حاجی صلاحی، الف.، سلطانی، ر.، و شریفی راد، غ. (۱۳۹۳). بررسی موانع انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله علمی و پژوهشی تحقیقات نظام سلامت، ۱۰ (۱)، ۹۸-۱۰۵.
<http://hsr.mui.ac.ir/article-1-680-fa.html>
- حری، ع. (۱۳۸۵). آیین نگارش علمی. تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.
- حسینی شاوون، الف.، و حسینعلی، ج. (۱۳۹۱). شناسایی موانع انجام فعالیت‌های پژوهشی از منظر اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز. سیاست علم و فناوری، ۴(۴)، ۶۴-۷۶.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20080840.1391.4.4.6.3>
- حمدی پور، الف.، زوارقی، ر.، و ثبات‌حق، الف. (۱۴۰۱). تحلیل الگوهای انتشاراتی حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی ۵۰ کشور پیشرو در مقایسه با کل تولیدات علمی آنها در وبگاه علوم. پژوهش‌نامه علم‌سنجی، ۸(۱)، ۹۷-۱۲۲.
<https://doi.org/10.22070/rsci.2020.5750.1422>

زودآیند ویرایش نشده

رجبی، ر.، فهیمی فر، س.، کریمی زاده اردکانی، م.، و رجبی، ف. (۱۴۰۰). بررسی جایگاه تولید علم در مراکز، گروه‌ها و دانشکده‌های تربیت‌بدنی و علوم ورزشی کشور. *نشریه مدیریت ورزشی*، ۱۳(۳)، ۱۰۱۷-۱۰۴۶.
<https://doi.org/10.22059/jsm.2021.318215.2667>

زمانی مقدم، الف.، تقی پور، ع.، اجتهادی، م.، و محمدی، ج. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش در دانشگاه‌های آزاد سنندج و کرمانشاه. *دانش‌شناسی*، ۱۲(۴۶)، ۲۴-۳۷.
https://qje.ntb.iau.ir/article_677342.html

سرمد، ز.، بازرگان، ع.، و حجازی، الف. (۱۳۷۶). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، تهران: انتشارات آگاه. سمیعی، الف. (۱۳۸۷). *نگارش و ویرایش*. تهران: انتشارات سمت.

صفدری، ر.، قاضی سعیدی، م.، احتشام، ح.، روبیاتی، م.، و ضیایی، ن. (۱۳۹۵). موانع پژوهش در علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۳۹۱. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*. ۱۵ (۶)، ۵۱۵-۵۲۶.
<http://journal.rums.ac.ir/article-1-3026-fa.html>

طباطبایی، ح.ر.، و فاضل‌زاده، الف. (۱۳۸۸). رعایت اصول صحیح مقاله‌نویسی در مقالات چاپ شده توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶. *اپیدمیولوژی ایران*، ۵ (۲)، ۲۸-۳۴.
<http://irje.tums.ac.ir/article-1-114-fa.html>

ظهور، ع.، و فکری، ع. (۱۳۸۲). موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران. *پایش*. ۲ (۲)، ۱۱۹-۱۲۶.
<http://dorl.net/dor/20.1001.1.16807626.1382.2.2.4.5>

قائم‌طلب، م.، و میرحسینی، ز. (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر چاپ مقالات علمی در نشریات علمی پژوهشی (داخلی و خارجی) از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*. ۷(۱)، ۱۴۸-۱۲۹.
<https://doi.org/10.22067/fe.v7i1.2016>

کورکی، م.، محبوب، ح.، و شیخ، ن. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر عدم گرایش به نگارش مقالات علمی از دیدگاه اعضا هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان. *پزشکی بالینی ابن‌سینا*. ۱۴ (۴)، ۵۹-۶۳.
<http://sjh.umsha.ac.ir/article-1-403-fa.html>

مرادی مقدم، ح. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت تولید علم ایران در نمایه استنادی علوم پس از انقلاب اسلامی (۱۹۸۰-۲۰۱۶) و عملکرد آن در عرصه علم جهانی. *پژوهش‌نامه علم‌سنجی*. ۴(۷)، ۱۷-۳۶.
<https://doi.org/10.22070/rsci.2017.557>

منصوریان، ی. (۱۳۹۶). *مبانی نگارش علمی*. تهران: نشر کتابدار. میرفردی، الف. (۱۳۹۴). چالش‌ها و فرصت‌های تولید علم و نظریه‌پردازی در حوزه علمی جامعه‌شناسی در ایران. *سیاست‌های راهبردی و کلان*، ۳(۹)، ۱-۲۰.
https://www.jmsp.ir/article_9664.html

میری غفارزاده، ش.، نظری، ح.، و متذکر، م. (۱۳۹۱). بررسی موانع مؤثر بر فعالیت‌های تحقیقاتی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در سال ۸۹. *پرستاری و مامایی*. ۱۰(۶)، ۸۶۶-۸۵۸.
<http://unmf.umsu.ac.ir/article-1-1176-fa.html>

Alsayed, N., Eldeek, B., Tayeb, S., Ayuob, N., & Al-Harbi, A. (2012). Research practices and publication obstacles among interns at King Abdulaziz University Hospital, Jeddah, Saudi Arabia, 2011–2012. *The Journal of the Egyptian Public Health Association*, 87(3 & 4), 64-70. <https://doi.org/10.1097/01.EPX.0000417978.44502.61>

Algadheeb, N. A., & Almeqren, M. A. (2014). Obstacles to scientific research in light of a number of variables. *Journal of International Education Research*, 10(2), 101-110.

<https://doi.org/10.19030/jier.v10i2.8512>

- Duracinsky, M., Lalanne, C., Rous, L., Dara, A. F., Baudoin, L., Pellet, C., Descamps, A., Péretz, F., & Chassany, O. (2017). Barriers to publishing in biomedical journals perceived by a sample of French researchers: results of the DIAzePAM study. *BMC medical research methodology*, 17(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/s12874-017-0371-z>
- DeVellis, R. F., & Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.0020322>
- Ebrahimzadeh, F., Nasseryan, J., Ghorbani, M., & Almasi, A. (2016). the assessment of barriers to research from the viewpoint of faculty members of Lorestan University of Medical Sciences and relationship to research performance of them. *Yafte*, 18(1), 28-41. <http://yafte.lums.ac.ir/article-1-2212-fa.html> [In Persian].
- Ghaemitalab, M., & Mirhosseini, Z. (2015). Investigation of the Affective Factors in Publishing of Articles in Scientific Journals (Local and Foreign) in the View of Ferdowsi University Faculty. *Journal of Educational Psychology Studies*, 7(1), 148-129. <https://doi.org/10.22067/fe.v7i1.2016> [In Persian].
- Hajsalehi, E., Soltani, R., & Sharifirad Gh. (2014). Research barriers from the viewpoint of faculty members Isfahan University of Medical Sciences. *Journal of Health System Research*, 10(1), 98-105. <http://hsr.mui.ac.ir/article-1-680-fa.html> [In Persian].
- Hamdipour, A., Zavaraqi, R., & Sabatehagh, A. (2022). Publication Patterns Analysis of the Humanities and Social Sciences in the Top 50 Countries in Comparison with the Total Publications of These Countries on the Web of Science Database. *Scientometrics Research Journal*, 8(1), 97-122. <https://doi.org/10.22070/rsci.2020.5750.1422> [In Persian].
- Hatamleh, H. M. (2016). Obstacles of Scientific Research with Faculty of University of Jadara from Their Point of View. *Journal of Education and Practice*, 7(33), 32-47. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1122593>
- Haynes, B., & Haines, A. (1998). Barriers and bridges to evidence based clinical practice. *Bmj*, 317(7153), 273-276. <https://doi.org/10.1136/bmj.317.7153.273>
- Horri, A. (2006). *The Conduct of Scientific writing*. Tehran: Iran Public Libraries Foundation. [In Persian].
- Hosseiny Shavoun, A., & Jahed, H. (2012). The Viewpoint of faculty members on research obstacles at Tabriz University. *Journal of Science and Technology Policy*, 4(4), 49-65. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20080840.1391.4.4.6.3> [In Persian].
- Koorki, M., Mahjub, H., & Sheikh, N. (2008). Study of the Academic Members Attitude about Main Factors of Not Approaching to Scientific Writing in Hamadan University of Medical Sciences. *Avicenna Journal of Clinical Medicine*, 14(4), 59-63. <http://sjh.umsha.ac.ir/article-1-403-fa.html> [In Persian].
- Lund, B. D., Wang, T., Shamsi, A., Abdullahi, J., Awojobi, E. A., Borgohain, D. J... & Yusuf, A. O. (2021). Barriers to scholarly publishing among library and information science researchers: International perspectives. *Information Development*, 02666669211052522. <https://doi.org/10.1177/02666669211052522>
- Mansourian, Y. (2017). *Basics of scientific writing*. Tehran: nashreketabdar. [In Persian].
- Mirfardi, A. (2015). An analysis on Challenges and Opportunities of Science Production and Theorizing in Sociology in Iran. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 3(9), 1-20. https://www.jmsp.ir/article_9664.html [In Persian].
- Miri Ghaffarzadeh, SH., Nazari, H., & Motazakker, M. (2013). Obstacles to Research Ac-

- tivities: A Survey of Faculty Member's View at Urmia University of Medical Sciences in 2010. *Nursing and Midwifery Journal*, 10(6), 858-846. <http://unmf.umsu.ac.ir/article-1-1176-fa.html> [In Persian].
- Moradi Moghaddam, H. (2018). Studying the Status of Scientific Production of Iran in Science Citation Index after the Islamic Revolution (1980-2016) and its Global Performance. *Journal of Scientometrics*, 4(7), 17-36. <https://doi.org/10.22070/rsci.2017.557> [In Persian].
- Murray, R. (2007). *Writing for Academic Journals*. Maidenhead, Open University Press. https://www.google.com/books/edition/Writing_For_Academic_Journals/pfPfAAAQBAJ?hl=en&gbpv=1
- Okoduwa, S. I., Abe, J. O., Samuel, B. I., Chris, A. O., Oladimeji, R. A., Idowu, O. O., & Okoduwa, U. J. (2018). Attitudes, Perceptions, and Barriers to Research and Publishing among Research and Teaching Staff in a Nigerian Research Institute. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 3(26), 1-10. <https://doi.org/10.3389/frma.2018.00026>
- Omer, R. A. (2015). International Scientific Publication in ISI Journals: Chances and Obstacles. *World Journal of Education*, 5(6), 81-90. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1158572>
- Purwanto, A. (2021). Basic barriers to publishing research in High-Impact Journals. *International Journal of Social and Management Studies*, 2(2), 91-104. <https://www.ijosmas.org/index.php/ijosmas/article/view/20>
- Rajabi, R., FahimiFar, S., Karimizadeh Ardakani, M., Rajabi, F. (2021). Investigating the status of science production in institute, department and faculties of physical education and sports sciences in the country. *Sports Management Journal*, 13(3), 1046-1017. <https://doi.org/10.22059/jsm.2021.318215.2667> [In Persian].
- Safdari, R., Ghazisaeidi, M., Ehtesham, H., Robiaty, M., & Ziaee, N. (2015) Barriers to Research in Medical Sciences from the Viewpoints of Faculty Members of Birjand University of Medical Sciences in 2012. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 15(6), 515-526. <http://journal.rums.ac.ir/article-1-3026-fa.html> [In Persian].
- Samii, A. (2008). *Writing and editing*. Ninth edition. Tehran: Samt Publications. [In Persian].
- Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hijazi, E. (1997). *Research methods in behavioral sciences*, Tehran: Agah Publications. [In Persian].
- Tabatabaee, S., Fazalzadeh, O. (2008) Assessing the Principle of Scientific Writing in Published Articles in Shiraz University of Medical Sciences during the years 2013 to 2015. *Iranian Journal of Epidemiology*, 5(2), 28-34. <http://irje.tums.ac.ir/article-1-114-fa.html> [In Persian].
- Tartouri, H. M. (2010). Scientific Research: its Plan, Originality, and Consequences. *Al-Quds Open University Journal for Research and Studies*, 20(1), 81-115. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1158572>
- Yamanel, R. G. S., Kumru, P., Eser, S. K., & Celayir, A. (2021). Barriers to writing research papers and getting them published, as perceived by Turkish physicians—a cross sectional study. *European Science Editing*, 47, e69596. <https://ese.arphahub.com/article/69596/download/pdf/>
- Zamani, A., Taghipour, A., Ejtehad, M., & Mohammade, J. (2018). The Factors Influencing the Quality Enhancement of Scientific Research in Azad Universities of Sanandaj and Kermansha. *Journal of knowledge Studies*, 12(46), 24-37. https://qje.ntb.iau.ir/article_677342.html [In Persian].

Zohoor, A., & Fekri, A. (2003) Research barriers: a study of academic staff of The Iran University of Medical Sciences. *Payesh*, 2(2), 119-126. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.16807626.1382.2.2.4.5> [In Persian].

زودآیند ویرایش نشده